

Ailelerin Nitelikli Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yetkinlikleri ^a

İD AYŞE ÖZTÜRK SAMUR ^b İD YASEMİN ÇİFTÇİ ^c

Geliş Tarihi: 06.08.2018 | Kabul Tarihi: 30.04.2019

Öz: Araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların ailelerinin çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yetkinliklerini belirlemektir. Çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntemlerden açılımlayıcı sıralı karma yöntem kullanılmıştır. Nicel veriler “Nitelikli Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Özelliklerine İlişkin Görüşler” anketi, nitel veriler ise, yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Aydın il merkezi ve ilçelerinde çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların aileleri araştırmanın evrenini, 142 veli ise örneklemini oluşturmuştur. Anket 142 veliye uygulanırken, yarı yapılandırılmış görüşmeler bu grubun içinden 60 kişiyle gerçekleştirilmiştir. Ailelerin çoğunluğu çocuk kitabı seçme konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini, %41’i ise kitap seçimi sürecinde çocuklarına seçim hakkı verdiklerini ifade etmişlerdir. Ailelerin bildiği ve çocuklarına almayı tercih ettiği çocuk kitapları incelendiğinde ise çoğunluğunun klasik çocuk masalları olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, aile, okul öncesi çocukları, nitelikli kitap, yetkinlik.

^a Bu çalışma 23-25 Mart 2018 tarihinde *Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi’*nde sözlü olarak sunulmuş ve özet olarak basılmıştır.

^b Aydın ADÜ, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü
ayseozturksamur@yahoo.com

^c Milli Eğitim Bakanlığı

Proficiency of The Parents to Choose Child Literature Products

Abstract: The aim of the study is to identify the proficiency of the parents to choose child literature products for their 60-72-month-old children attending a preschool institution. An explanatory sequential design which is a mixed method in which both qualitative and quantitative research method are used together is utilized in this study. Quantitative data was collected using "Views about qualified child literature products survey" and qualitative data was collected using a semi-structured interview form. Collected data were analyzed using descriptive analysis method. The universe of the study consists of 60 and 72 months old children's parents in Aydın city center and district, while the study group consisted of 142 parents. The survey was administered to 142 parents and 60 parents from this group were interviewed using semi-structured form. Most of the parent's stated that they feel incompetent to choose child literature products and 41% of them let their children choose the product. When the child literature product that parents are familiar with and prefer to buy for their children are examined, it is seen that most of them are classical child tales.

Keywords: Child literature, family, pre-school children, qualified book, proficiency.

© Öztürk Samur, Ayşe & Çiftçi, Yasemin. "Ailelerin Nitelikli Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yetkinlikleri." *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 18 (2019), 327-354.

Giriş

Okul öncesi dönem çocuğun kendini çevresini ve dünyayı tanımaya ve anlamaya çalıştığı, bilişsel, dilsel, toplumsal ve kişilik gelişiminin çok hızlı olduğu bir yaşam evresidir. Bu evrede resimli çocuk kitapları, çocukların duygu ve hayal dünyasının gelişmesine, içinde bulunduğu çevreyi ve insan ilişkilerini anlayabilmelerine imkân sağlayan, resim dili ve yazı dili ile oluşturulmuş sanatsal araçlardır. Nitelikli bir çocuk kitabı, resmi ve ismi ile çocuğun ilgisini çekecek, içeriği yansıtan bir kapağa, dayanıklı olmasını sağlayan cilt yapısına, kâğıt, harfler, noktalama işaretleri, satır aralıkları, baskı kalitesi açısından kullanım kolaylığı sağlayan biçimsel özelliklere, dili, anlatımı, planı, konusu, teması, kahramanları açısından dikkatle hazırlanmış içerik özelliklerine sahip olmalıdır. Çocuğun ilgisini çeken konular, gelişim düzeyine uygun ilgi çekici bir biçimde sunulmalı; çocuk dünyasına inebilen bir çizer tarafından resimlenmeli ve en önemlisi kitap bütünüyle çocuğu eğlendirmelidir.

Okul öncesi dönemde çocuklara resimli kitaplar okumak, çocukların dil becerileri ve okuma yazma becerilerini (DeBaryshe, 1993; (Farrant ve Zubrick, 2012; Justice ve Pullen, 2003; Karrass ve Braungart-Rieker, 2005; Lonigan, 1994; Senechal ve LeFevre, 2002; Senechal, Thomas ve Monker, 1995; Sulzby ve Teale, 1987; Teale ve Sulzby, 1986) desteklerken, buna bağlı olarak akademik başarılarını da etkilemektedir (Bus, Van Ijzen-doorn ve Pellegrini, 1995; Harlaar, Hayiou Thomas, Dale ve Plomin, 2008; Rideout, Vandewater ve Wartella, 2003; Saracho ve Spodek, 2010; Scarborough, Dobrich ve Hager, 1991). Çocukların kitapla tanışmaları, arkadaşlık kurmaları ve kitap sevgisi kazanmalarında ise başta aile olmak üzere, okul ve çevrenin önemli bir sorumluluğu vardır (Kocabaş, 1999; Martinez ve Roser, 1985; Pellegrini ve Galda, 2003; van Kleeck ve Stahl, 2003). Temel alışkanlıkların edinilmesi açısından kritik bir önem taşıyan erken çocukluk döneminde, çocuk ile kitap arasında kurulan sağlıklı bir ilişki, kitap okuma alışkanlığının temellerini oluşturur. Anne ve babaların çocuklarına kitap okuma

rutinleri, çocuklarının kitaplara karşı ilgisini, okuma alışkanlıklarını etkilemektedir (Adoni, 1995; Brannon ve Dauksas, 2012; Scarborough, Dobrich ve Hager, 1991; Sim ve Berthelsen, 2014; Strommen ve Mates, 2004). Bu nedenle anne ve babalar, çocuklarının gelişimsel özelliklerine uygun, ilgilerine ve ihtiyaç duydukları bilgi ve eğlenceye yönelik kitapları bilmek ya da öğrenmekten, çocuklara bu doğrultuda kitap sağlamaktan, rol model olarak çocuklarının kitap okuma farkındalıklarını artırmaktan sorumludurlar.

Çocuklara kitap okumaya ilişkin araştırmalar incelendiğinde, 12 aydan önce çocuklara kitap okumanın bazı kültürlerde ve çoğunlukla üst sosyo-ekonomik sınıfta yaygın bir uygulama olduğu görülmektedir (DeBaryshe, 1993; Huebner, 2000; Lonigan, 1994; Payne, Whitehurst ve Angell, 1994). Ülkemizde ise ailelerin çocuklarına kitap okuma sıklığının sosyoekonomik düzeye göre değiştiği, alt sosyoekonomik düzeyde hiç kitap okumayan ve bazen kitap okuyanların, üst sosyoekonomik düzeyde ise sık sık ve her gün okuyanların sayısının çoğunlukta olduğu görülmektedir (Özbek Ayaz, Güleç, Şahin, 2017). Ülkemizde çocuklarına kitabı en çok annenin aldığı, kitap seçiminde en çok yetişkinin karar verdiği ve en çok annelerin çocuklarına kitap okuduğu görülmektedir (Çocuk Vakfı Raporu, 2006; Özbek Ayaz, Güleç, Şahin, 2017; Tezel Şahin ve Tutkun, 2016). Ayrıca yapılan araştırmalar, ailelerin, çocuk kitabı satın alırken, yaş aralığı, konu ve yazara (Kıldan ve Gümrükçü Bilgici, 2011), yaş, içerik ve çocuğun ilgisine (Tezel Şahin ve Tutkun, 2016) dikkat ettiklerini göstermektedir. Ülkemizde çocuk kitaplarının birçoğunda yaş aralığının belirtilmediği, ailelerin kendi değerlendirmeleri sonucunda kitap aldığı düşünüldüğünde, nitelikli kitabın özelliklerine ilişkin ailenin bilgi sahibinin gerekliliği bir kere daha ortaya çıkmaktadır. Çocuk ve kitap arasında kurulacak ilişki de temel faktörlerden biri olan, kitapların niteliğinin artırılması, çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında ve gelişimsel olarak desteklenmesinde önem taşımaktadır. Ancak konuyla ilgili yapılan literatür taramasında ailele-

rin çocuk kitaplarının seçimindeki yetkinliklerine ilişkin çalışmaların olmadığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmada, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların ailelerinin çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yetkinliklerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin, ailelerin çocuk kitaplarının seçimine ilişkin yetkinlik düzeylerinin belirlenmesi ve araştırma sonuçları doğrultusunda belirlenen eksikliklerin giderilmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın yöntemi, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntemlerden açılımlayıcı sıralı karma yöntemidir. Açılımlayıcı sıralı karma yöntem, ilk olarak nicel çalışmayı yürütüp sonuçların analiz edilmesini, sonrasında bu sonuçları nitel araştırma ile daha detaylı bir şekilde açıklamak için tekrar yapılandırılmasını içerir (Creswell ve Clark, 2015). Bu araştırmada ise birinci basamakta “Nitelikli Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Özelliklerine İlişkin Görüşler” anketi kullanılarak toplanan nicel veriler analiz edilmiş, ikinci aşamada ise nicel sonuçları açıklamaya yardımcı olmak için yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Aydın il merkezi ve ilçelerinde çocuğu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların aileleri araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu ise amaçlı ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle belirlenen, ilçe merkezinde bulunan bir anaokuluna çocuğu devam eden 142 veli oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın nicel verilerini toplamak amacıyla “Nitelikli Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Özelliklerine İlişkin Görüşler” anketinden yararlanılmıştır. Görüşmelerde ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Nitelikli Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Özelliklerine İlişkin Gö-

rüşler Anketi: Araştırmacı tarafından 43 madde olarak hazırlanan ankete, çocuk gelişimi ve Türkçe öğretimi alanlarında uzman beş araştırmacının görüşüne başvurularak yapılan düzenlemelerle 42 maddelik son şekli verilmiştir. Bu ankette öğrenci velileri, ilgili maddeyi, kendileri için önem derecesine göre 1 ile 5 arasında puanlandırmaktadır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Öğrenci velileriyle yapılan görüşmede “*Nitelikli bir çocuk kitabında bulunması gereken özellikler nelerdir?*”, “*Bildiğiniz çocuk kitapları var mı?*”, “*Çocuk kitabı seçme konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?*”, “*Çocuğunuza alacağınız kitaba nasıl karar verirsiniz?*”, “*Hangi sıklıkta çocuğunuza kitap alırsınız?*”, “*Çocuğunuza aldığınız en son kitabı hatırlıyor musunuz?*”, “*Çocuk kitaplarını nereden alıyorsunuz?*”, “*Çocuğunuzun kaç kitabı var?*”, “*Sizin kaç kitabınız var?*” soruları yöneltilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen nicel veriler frekans ve yüzde hesaplamaları ile analiz edilmiştir. Nitel verilerin yorumlanmasında ise; veliler ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde yer alan sorulardan yola çıkarak cevaplar için bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu doğrultuda cevaplar “*Nitelikli bir çocuk kitabında bulunması gereken özellikler*”, “*Bilinen çocuk kitapları*”, “*Çocuk kitabı seçme konusunda yeterlilik algısı*”, “*Çocuk için kitap seçim süreci*” “*Çocuğa kitap alma sıklığı*”, “*En son alınan çocuk kitabı*”, “*Çocuk kitaplarını temin yeri*”, “*Çocuğun sahip olduğu kitap sayısı*”, “*Ailenin sahip olduğu kitap sayısı*” temaları altında kodlarla açıklanmış, aynı zamanda katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Bulgular

Nicel Bulgular

Tablo 1 incelendiğinde, “dil ve anlatımın duru, akıcı, açık ve etkili olması” (%83,1) öğrenci velileri tarafından en önemli madde olarak belirtilmiştir. Bu maddeden sonra “yaparak, yaşayarak öğrenme öğretme anlayışını yansıtması” (%82,4), “argo

söyleyişlerden kaçınılması" (%80.3), "şiddet öğeleri içermemesi" (%79.6), "çocuğun duyu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici olması" (%78.2), maddeleri gelmiştir. "Sayfa kenarlarında boşlukların bulunması" (%27.5), satır aralıkları (%33.1), "az sayıda kahramana yer verilmesi"(% 35.2), "cilt özellikleri" (%40.1) ise çocuk kitaplarının daha az önemli görülen özellikleri arasındadır.

Tablo 1. Çocuk kitaplarında nicel özellikler

	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Çocuk kitaplarında;										
1. Boyut	8	5.6	20	14.1	28	19.7	29	20.4	57	38
2. Kullanılan kağıt türü	9	6.3	8	5.6	24	16.9	39	27.5	62	43.7
3. Satır aralıkları	7	4.9	11	7.7	27	19	50	35.2	47	33.1
4. Sayfa kenarlarında boşlukların bulunması	10	7	18	12.7	36	25.4	39	27.5	39	27.5
5. Harflerin boyutu	5	3.5	10	7	25	17.6	30	21.1	72	50.7
6. Kapak resmi	7	4.9	5	3.5	16	11.3	20	14.1	94	66.2
7. İç resimler	3	2.1	5	3.5	24	16.9	25	17.6	85	59.9
8. Cilt özellikleri	8	5.6	16	11.3	23	16.2	38	26.8	57	40.1
9. Kitabın adı	5	3.5	3	2.1	20	14.1	39	27.5	75	52.8
10. Kitap bilgilerinin (yazar, çizer, basımevi, basım yılı ve yeri) yazılması	6	4.2	10	7	25	17.6	33	23.2	68	47.9
11. Tema	10	7	4	2.8	16	11.3	41	28.9	71	50
12. Evrensel	5	3.5	10	7	21	14.8	40	28.2	66	46.5

değerlere yer verilmesi										
13. Siyasal ve dini yönlendirmeler içermemesi	14	9.9	9	6.3	22	15.5	16	11.3	81	57
14. Konuların çocukların ilgilerine, beğenilerine uygun olması	3	2.1	3	2.1	7	4.9	26	18.3	103	72.5
15. Çocukları eğlendirmesi	4	2.8	4	2.8	13	9.2	19	13.4	102	71.8
16. Çocukların güven duygusunu artırması	4	2.8	2	1.4	9	6.3	27	19	100	70.4
17. Çocukların ulusal değerlere ve demokratik yaşayış biçimine saygı duymasını sağlaması	3	2.1	2	1.4	11	7.7	29	20.4	97	68.3
18. Konuların, çocukların yaşantılarıyla ilgili olması ve gerçeğe uygun düşmesi	4	2.8	3	2.1	19	13.4	36	25.4	80	56.3
19. Konuların, çocukların mizah duygusunu geliştirmesi	3	2.1	2	1.4	17	12	31	21.8	89	62.7
20. Çocukları eğitmesi	3	2.1	2	1.4	12	8.5	20	14.1	105	73.9
21. Az sayıda kahramana yer	5	3.5	18	12.7	31	21.8	38	26.8	50	35.2

verilmesi										
22. Kahramanların fiziksel ve ruhsal portrelerinin güçlü bir biçimde çizilmesi	6	4.2	12	8.5	35	24.6	32	22.5	57	40.1
23. Masal ve masalımsı türlerin dışında kahramanların özelliklerinin gerçek ya da gerçeğe yakın olması; abartıdan kaçınılması	4	2.8	4	2.8	27	19	34	23.9	73	51.4
24. Duygu, düşünce ve olayların tutarlı bir biçimde sıralanması	3	2.1	5	3.5	20	14.1	37	26.1	77	54.2
25. Konu ile tema arasında bir bütünlük sağlanması	4	2.8	-	-	15	10.6	42	29.6	81	57
26. Dil ve anlatımının duru, akıcı, açık ve etkili olması	6	4.2	1	.7	6	4.2	19	13.4	110	77.5
27. Argo söyleyişlerden kaçınılması	5	3.5	-	-	8	5.6	15	10.6	114	80.3
28. Anlatımın, tek özne ve tek yüklemden oluşan kısa ve yalın cümlelerle yapılması	7	4.9	2	1.4	12	8.5	37	26.1	84	59.2

ması										
29. Dilbilgisi, yazım (imla) ve noktalama kuralları bakımından yanlışsız olması	6	4.2	3	2.1	14	9.9	26	18.3	93	65.5
30. Çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici olması.	3	2.1	3	2.1	11	7.7.	14	9.9	111	78.2
31. Çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişletmesi	2	1.4	1	.7	8	5.6	26	18.3	105	73.9
32. Çocuğa, içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı çocuğun gelişim düzeyine uygun biçimde tanıtması	2	1.4	-	-	6	4.2	36	25.4	98	69
33. Şiddet öğeleri içermemesi	5	3.5	-	-	3	2.1	21	14.8	113	79.6
34. Çocuğun eleştiri yeteneğini geliştirmesi	1	.7	3	2.1	11	7.7	32	22.5	95	66.9
35. Çocuğun yaratıcı ve araştırmacı kişilik yapısı kazanmasına yardımcı olması	2	1.4	1	.7	11	7.7	22	15.5	106	74.6
36. Çocuğun dilsel becerilerinin (okuma, konuş-	4	2.8	-	-	9	6.3	24	16.9	105	73.9

ma, yazma, dinleme) gelişmesine katkıda bulunması										
37. Çocuğa, insanı zayıf ve güçlü yönleriyle tanıması	1	.7	7	4.9	10	7	38	26.8	86	60.6
38. Evrensel ahlak kurallarına uygun olması	1	.7	3	2.1	10	7	25	17.6	103	72.5
39. Çocuğa kavratılmak istenen ana düşünceyi bir ibret biçiminde vermeyip, bunu sezinletirmesi	4	2.8	5	3.5	18	12.7	42	29.6	73	51.4
40. Çocuğu kadederciliğe sürüklememesi	6	4.2	6	4.2	20	14.1	42	29.6	68	47.9
41. Her türlü önyargıdan arındırılmış olması	3	2.1	4	2.8	19	13.4	31	21.8	85	59.9
42. Yaparak, yaşayarak öğretme-öğrenme anlayışını yansıtması	3	2.1	1	.7	7	4.9	14	9.9	117	82.4

Nitel Bulgular

Elde edilen nitel bulgular, yarı yapılandırılmış görüşmelerde yer alan sorulardan yola çıkılarak "Nitelikli bir çocuk kitabında bulunması gereken özellikler" tablo 2, "Bilinen çocuk kitapları" tablo 3, "Çocuk kitabı seçme konusunda yeterlilik algısı" tablo 4,

“Çocuk için kitap seçim süreci” tablo 5, “Çocuğa kitap alma sıklığı” tablo 6,, “En son alınan çocuk kitabı” tablo 7, “Çocuk kitaplarını temin yeri” tablo 8, “Çocuğun sahip olduğu kitap sayısı” tablo 9 ve “Ailenin sahip olduğu kitap sayısı” tablo 10’ da verilmiştir.

Tablo 2. Nitelikli bir çocuk kitabında bulunması gereken özellikler

Tema	Kod	n
Biçimsel özellikleri (resim, harf, boyut, kapak)	Resim Dikkat çekici olmalı (18), Anlaşılır olmalı (15), Anlatılan konu ile örtüşmeli (2), Renkler canlı (5) Harf Yazılar büyük olmalı (7) Boyut Büyük olmalı (8) Kapak Dikkat çekici olmalı (6)	61
Eğitsel özellik	Eğitici olmalı (28), Değerler eğitimi vermeli (12)	40
İçerik özellikleri (Dil anlatım, kahraman, tema-konu)	Dil anlatım Dili sade, kısa, akıcı olmalı (14) Kahraman Karakter sayısı az olmalı (9) Tema-konu Şiddet içermemeli, kötü örnek olmamalı (5)	28
Genel özellikler	Çocuğun yaşına uygun olmalı (10), Yazarı tanınmış olmalı (3) Hayal gücünü desteklemeli (3) Eğlenceli olmalı (3)	19

Nitelikli çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler nelerdir sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde en çok kitaplardaki biçimsel özelliklerin, özellikle de resimlerin, ardından çocuk kitaplarının eğitici özelliğinin vurgulandığı göze çarpmaktadır. Kitapların biçimsel yapısıyla ilgili olarak; harflerin büyük olması, boyutunun büyük olması, kapak resminin dikkat çekici olması aileler tarafından belirtilen diğer özelliklerdir. Kitapların dil ve anlatım özelliği, kahraman, tema, konu ise veliler tarafından vurgulanan içerik özellikleridir. Çocuğun yaşına uygun olması, yazarın tanınmış olması, hayal gücünü desteklemesi, eğlenceli olması belirtilen genel özellikler olarak değerlendirilmiştir. Bazı veli görüşleri aşağıda yer almaktadır.

(V2) Henüz okuma yazma bilmeyen bir çocuk için kitabın resimli olması önemlidir. (V6) Görsel önemli çünkü merak ettirici olmalı ve değerler eğitimi vermeli. Kitabın şekli, boyutu, kapak resmi okul öncesi çocuğunun yaş özelliklerine uygun olmalı. (V19) Çocuk için sade ve anlaşılır olmalı, argo kelimeler kullanılmamalı ve resimler anlaşılır olmalı. (V20) Dili yalın çocuğun anlayabileceği seviyede olmalı. Görsel içerikler zenginleştirilmeli ve bu görsel içeriğin mutlaka anlatılan hikâye ile tutarlı olması gerekli. (V24) Renkli, büyük boyutlu, ilgi çekici, bol resimli, gelişimini destekleyici olmalı.(V32) Şiddet içerikli olmamalı, kötü karakterler yer almamalı, olumlu mesaj vermeli ve uzun anlatımlı olmamalı.(V40)Yazarı ve yayınevi önemli. (V46) Öğretirken eğlendirmeli ilgi çekici olmalı. Sağlam malzemeden yapılmalı, resimler canlı ve seçilebilir olmalı. (V51) İçeriğindeki kahramanlar korkutucu olmamalı aksine çocuğa rol model olmalı. (V56) Kısa ve öz, amacına uygun, çocuğun yaş seviyesine hitap eder olmalı. (V57) Kitabın kapağı ve boyutu çocuğun ilgisini çekmeli, resimlerin renkleri canlı olmalı, yazılar kısa olmalı ki çocuk resimlerinden yola çıkarak hayal dünyasını renklendirsın, az karakterli olmalı, olumlu mesaj vermeli.

Tablo 3. Bilinen çocuk kitapları

Tema	Kod	n
Çeviri çocuk kitapları	Klasik çocuk masalları (<i>Kırmızı Başlıklı Kız, Sinderella, Rapunzel, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Pinokyo, Kibritçi Kız, Kurbağa Prens, Çirkin Ördek Yavrusu, Çizmeli Kedi, Ağustos Böceği ile Karınca, Hansel ve Gratel, Alice Harikalar Diyarında, Parmak Kız, Oduncunun Kızları</i>)	37
	Fabllar	4
	Ezop masalları	3
	Örümcek adam	1
	Karlar kraliçesi	1
Yerli çocuk	Keloğlan	7

kitapları	Ayşegül	4
	Nasrettin Hoca	3
	İlayda ve hayal perisi	1
	Zıpır Ali	1
	Leylak lak lak	1
	Değerler eğitimi seti	1
	Elma çocuk kitapları	1
	Yavru ahtapot olmak çok zor	1
	Anneannemin gramofonu	1
	Üç köpek yavrusu	1
	İyi kalpli gemi	1
	Heidi	1
	Öykü yağmuru seti	1
	Öykülerle davranışlarımız seti	1
	Hacivat-Karagöz	1
	Küçük Behçet Necatigil ve Yıldızı	1
	Küçük Turgut Uyar ve Saati	1
	Küçük Edip Cansever ve Çiçeği	1
	Peygamberimi öğreniyorum	1
	Hiç cevap veremeyen kişi sayısı	5

Ailelerin bildikleri çocuk kitaplarına ilişkin cevaplar incelendiğinde çoğunluğunun çeviri çocuk kitaplarından (46) ve özellikle klasik çocuk masallarından örnekler (44) verdiği görülmektedir.

(V9) Kırmızı başlıklı kız, Sinderella, Rapunzel, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Pinokyo benim de çocukluğumdan beri bildiğim kitaplar olduğu için ilk onlar geldi aklıma. (V2) Elma çocuk kitaplarımız var. Birkaç kitap setimiz daha var ama şu anda hatırlamıyorum. (V31) Nasrettin hoca kitaplarımız var. Özellikle Peygamberlerimi Öğreniyorum kitabını çok beğen-

dim. (35) Var biraz kitaplarımız ama şuan hiç aklıma gelmiyor. (V36) Morpa yayınlarını ve Ya-pa yayınlarının hikâyelerini tercih ediyorum bir de masal kitapları var. (V43) Yazarların küçüklükleri ile ilgili kitaplar aldım. Küçük Behçet Necatigil ve Yıldızı, Küçük Turgut Uyar ve Saati, Küçük Edip Cansever ve Çiçeği çok güzel kitaplar tavsiye ederim. (V54) Hocam siz birden sorunca şimdi hiç aklıma gelmiyor. Ben evden bakıp size söylesem olur mu?(V57) Son zamanlarda çizgi film karakterlerinin kitaplarını alıyoruz. (V59) Daha çok dergi alıyoruz (Caillo, Winx Club) çocuğum daha çok ilgi duyuyor.

Tablo 4. Çocuk kitabı seçme konusunda kendinizi yeterli hissediyor musunuz?

Tema	Kod	n
Çocuk kitabı seçme konusunda yeterlilik algısı	Evet	18
	Hayır	34
	Biraz	8

Velilerin büyük bir çoğunluğu çocuk kitabı seçme konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtirken 18 kişi kendini yeterli hissettiğini, 8 kişi ise biraz yeterli hissettiğini belirtmiştir.

(V2) Evet. Resimli olmasına ve evrensel değerleri vurgulayan özellikte kitaplar almaya çalışıyorum. (V8) Evet. İçeriğini incelerim, ön sözünü okurum, kapağına bakarım. (V20) Evet. Mesleğim gereği (öğretmenim) öğrencilerime yaptığım yönlendirmeleri çocuğumun hayatına uygulanabilirliği açısından yeterli buluyorum. (V41) Hayır bulmuyorum. Çocuğum ne isterse onu alıyorum. (V44) Hayır çoğunlukla hediye geliyor ya da eşim alıyor. Çocukların okul işleri ile hep eşim ilgilenir. (V49) Hayır. Etrafımda güvendiğim kişilerden duyduğum kitapları alırım ya da onlara sipariş ederim. (V53) Hayır. Ben ilkokul mezunuyum anlamıyorum. Daha okula yeni başlayalı 3-4 kitabı oldu. Onu da siz hediye ettiniz. (V55) Biraz anlıyorum hocam. Kapağı ile resmine bakıyorum. (V57) Hayır. Anketi doldururken fark ettim ne çok özelliği varmış kitapların.

Tablo 5. Çocuk için kitap seçim süreci

Tema	Kod	n
Çocuğun seçimini dikkate alma	Çocuğum seçer ben incelerim uygun bulduklarımı alırım (23)	41
	Çocuğum karar verir (18)	
Diğerleri	Ben karar veririm (9), önerilere göre alıyorum (4), ben hiç almadım hediye geliyor ya da eşim alıyor (3), öğretmen tavsiyesi ile alırım (2), ödüllü kitapları tercih ediyorum (1)	19

Velilerin büyük kısmının çocuklarının kitap seçimlerini önemseyerek kitap aldıkları görülmektedir. Daha az sayıda aile ise kendi kararları doğrultusunda, önerilere göre ya da kitabın ödüllü olmasına göre tercihler yaptıklarını ve hediye geldiğini belirtmişlerdir.

(V3) Görsel ve içerik önemlidir. Çocuğuma seçme hakkı tanım, o seçer ben inceleyip karar veririm. (V6) Yaş grubuna içeriğine bakarak karar veriyorum. İstedikleri kitapları inceliyorum ve ben karar veriyorum. (V8) İçerik, resimler, yazılar ve mesajlara göre tercih sunarım, ancak içeriği doğrultusunda iknaya giderim. (V9) Onun seçtiği kitabı alırım. (V11) Çocuğum seçer isteğine saygı duyarım. (V13) Kapağına ve adına bakarak alırım ama daha çok dergi alıyorum. (V17) Ben almıyorum. Öneriler doğrultusunda sipariş veriyorum. (V20) Öncelikle onun tercihleri önemli. Mutlaka kitap almaya birlikte gitmeye özen gösteririm. Tercihlerinde eğitici ve ders çıkarıcı olacak şekilde gerektiği kadar yönlendirme yaparım. Ama genellikle seviyesine uygun kendi tercihi kitaplar almasına özen gösteririm. (V21) Önce okurum, önsöz etkilidir. Ödüllü kitapları tercih ederim. (V25) Kitap seçimlerine ben karar veririm. Tüm gelişim alanlarını desteklemeli.

Tablo 6. Çocuğa kitap alma sıklığı

Tema	Kod	n
Çocuğa kitap alma sıklığı	Ayda bir/dört	15
	Hafta da bir/iki	14
	Çok sık	2
	Çocuğun istediği sıklıkta	6
	Yılda altı/yedi	4
	Çok nadir	14
	Hiç almayan	5

Ailelerin hemen hemen yarısının çocuklarına ayda en az bir kitap aldığı, bunun yanında 19 ailenin ise hiç kitap almadığı ya da çok nadir kitap aldığı görülmektedir.

(V2) Seri halinde alıyoruz bazen. Sırasıyla hepsini değişik günlerde okuyoruz. Geceleri masal dinlemek ya da kitap okumak istiyor. Bitince yenisini alıyoruz. (V4) Pek almam. (V5) Uzun zamandır almıyorum. (V20) Öğretmenimiz bu konuda gerçekten çok duyarlı. Fazla kitap almadığımızı itiraf edebilirim. Ancak yaz döneminde 10-20 arası sayı verebilirim. Genellikle hafta sonu alışverişlerinde bir kitap ya da dergi almaya özen gösteriyoruz. (V27) Çok nadir. Hediye geliyor çünkü. (V36) İhtiyaç olduğunda ve ödül olarak alıyoruz. Hediye olarak sık sık alırım. Kütüphaneye de üye olduk düzenli olarak oradan da alıyoruz. (V37) Dışarıya her çıktığımızda oyuncak yerine kitap almayı tercih ediyoruz. Kütüphaneden de faydalanıyoruz. (V48) Seyrek alırız daha çok arkadaşları ile değiş tokuş yaparız. (V53) Hiç almadım. (V55) Çocuğum ne zaman isterse alırım. (V60) Çok nadir alırım, ablasından kalanları okuyoruz.

Tablo 7. En son alınan çocuk kitabı

Tema	Kod	n	Kod	n		n
Çeviri çocuk kitabı	Rapunzel	1	Leylak Lak	1	Kibritçi Kız	1
	Şeker Kız	1	Kötü Şaka	1	Masal Dünyası	1

	Kırmızı Işık	1	Anne Kaz	1	Çilek Güzeli	1
	Panda Pandi	1	Parmak Kız	1	Kurşun Asker	1
	Cesur Yavru	1	Şeker Kız	1	Prenses Sofia	1
	Ayakkabıcı ve Cinler	1	Pipi Uzun Çorap	1	Heidi	1
	Tilki ile Tavuk	1	Vanilya Kokulu Masallar	1	Şimşek Mcqueen	1
	Çirkin Ördek Yavrusu	1	Canavar Peşinde Serisi	1	Bin Bir Gece Masalları	1
	Vişne Kokulu Masallar	1	Beni Böyle Kabul Edin	1	Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler	2
Yerli çocuk kitabı	Neşeli Hayvanlar	1	Keloğlan	1	Elma Şekeri	1
	Ahtapot Nino (<i>Ahtapot Olmak Çok Zor</i>)	1	Nasrettin Hoca	1	Üç Kedi Bir Dilek	

Tablo 7 incelendiğinde ailelerin çocuklarına aldıkları son kitapların çoğunluğunun çeviri kitap (28) ve klasik çocuk masalı türünde olduğu görülmektedir. Yalnızca altı kişinin aldığı çocuk kitabı yerli çocuk kitabıdır. 24 kişi ise aldıkları son kitabı hatırlamadıklarını belirtmişlerdir.

(V12) Bir yıl kadar önce masal kitabı aldım. (V13) Geçen sene aldık. Adını hatırlamıyorum (V14) Hiç hatırlamıyorum. (V15) İki ay önce masal kitabı aldım. (V21) Canavar peşinde serisi aldık. (V23) Değerler eğitimi ile ilgili bir set aldık. (V36) Dün yeni kitap siparişi verdik ama adını hatırlamıyorum. (V37) Ağustos böceği ile karınca kitabını aldık. (V40) Kurşun asker ve pamuk prenses (V45) Çok uzun zamandır almadım. (V49) Arkadaşım almış ona sipariş ettim 'vişne kokulu hikayeler ' diye bir kitap. (V52) Babası almış ama hatırlamıyorum. (V56) Tavsiye üzerine 'Neşeli hayvanlar' kitabını aldım. (V59) İki gün önce aldık ama hatırlamıyorum.

Tablo 8. Çocuk kitaplarını temin yeri

Tema	Kod	n
Çocuk kitaplarını temin yeri	Kırtasiye	35
	Market	27
	Kitapevleri	22
	İnternet	5
	Kütüphane	5

Ailelerin kitapları çoğunlukla kırtasiye, market ve kitapevlerinden temin ettikleri görülmektedir. Bazı aileler ise kitapevlerinde kitapların pahalı olması nedeniyle kitapevini tercih etmediklerini, internetten ise güvenlik nedeni ile alamadıklarını belirtmişlerdir. Kütüphaneden kitap temininin ise oldukça az olduğu görülmektedir.

(V5) Çocuğum istediği zaman evimize yakın kırtasiyeden alıyoruz. (V8) Sıla kitapevi, Sim kırtasiye, D&R'dan alıyoruz. (V22) İnternet ucuz oluyor ama kart dolandırıcılığından korktuğum için marketlere gelen kitaplardan alıyorum.(V25) Kitapevleri bu konuda bol seçenek sunuyor ama pahalı, o yüzden kırtasiye ve marketlerden alıyorum. (V28) Halk kütüphanesine üye olduk oradan birlikte seçiyoruz. (V36) Yayın evlerinin bayiliklerinden ve internetten siparişle alıyoruz. (V37) Sürekli değiştirme imkanı olduğu için kütüphaneden alıyoruz. Birde D&R dan. (V39) İnternette 'kitap yurdu' sitesinden alıyoruz. Ama kitabı daha rahat inceleyebildiğimiz için daha çok D&R dan alıyoruz. (V43) Marketlerde ucuz olduğu için daha çok oralar-dan alıyoruz. (V52) İlçedeki kırtasiyelerden alıyoruz. (V56)Kırtasiye, market ya da alışveriş merkezlerinden alıyoruz.

Tablo 9. Çocuğın sahip olduğu kitap sayısı

Tema	Kod	n
Çocuğın sahip olduğu kitap sayısı	10-20 adet	24
	21-40 adet	22
	41 ve üzeri	14

Tablo 9’da çocukların 14’ünün 41 ve üzeri, 22’sinin 21-40, 24’ünün 10-20 adet kitaba sahip olduğu görülmektedir.

(V23) Çocuğum iki yıldır anasınıfına gidiyor. O yüzden fazla kitabı yok 10-15 kadar. (V28) Okuldan hediye edilen kitaplar var bir de akrabalarından hediye geliyor. Biz çok az aldık 10-12 kitabı var. (V36) Sayısını tam bilmiyorum ama 100 den fazla vardır. (V37) Kitaplığımızda çocuğuma ait bir rafta 20 den fazla kitabı var. (V39)Küçüklüğünden bu yana alıyoruz 78 kitabı var. (V53) Hiç almadım 3-4 kitabı var onlarda hediye. (V56) Büyüklerinden kalanlarla aldıklarımız 100 tane kadar var. (V59) Ancak 20-25 tane kadar vardır.

Tablo 10. Ailenin sahip olduğu kitap sayısı

Tema	Kod	Katılımcı sayısı
Ailenin sahip olduğu kitap sayısı	0 adet	14
	1-5 adet	17
	6-20 adet	16
	21 ve üzeri	13

Tablo incelendiğinde ailelerin 14’ ünün hiç kitaba sahip olmadığı, 17’ sinin 1-5 kitaba, 16’sının 6-20 kitaba, 13’ünün 21 ve üzeri kitaba sahip olduğu görülmektedir.

(V2) Roman olarak soruyorsanız benim 40 kadar vardır. (V8) Sıla kitapevinden değişim şeklinde alıp okuyorum. Daha çok gelişim kitaplarını tercih ediyorum. (V14) Gelişim kitapları okuyorum 20-30 kadar. (V20) 50’ nin üzerindedir. Birçoğunu dağıttım sayısını hatırlamıyorum. (V31) Hiç kitabım yok. Nadi-ren arkadaşlardan alıp okuyorum. (V36) Sayısını hatırlamıyorum ama en az 50 tane vardır. (V37) 100 ün üstündedir diye tahmin ediyorum. (V40) Okul yıllarımdan kalma 4-5 kitabım var. (V49) 100-150 tane kadar var. (V54) Çoğunu dağıttım 10-15 tane kadar var. (V57) Kütüphaneden alıyorum ya da arkadaşlarla değiş tokuş yapıyoruz 10-12 kadar kitabım var. (V58) 150-200 kadar vardır. (V60) Okumaya hiç fırsatım olmuyor.3 kitabım var.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Okul öncesi dönemde çocuğu olan ailelerin nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yeterliklerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada ailelerin çocuk kitaplarında önemli buldukları özellikler açısından anket ve görüşme sorularına verdikleri cevapların farklılaştığı görülmektedir. Aileler anket sorularında, sırasıyla en çok kitapların “yaparak, yaşayarak öğrenme öğretme anlayışını yansıtması”, “argo söyleyişlerden kaçınılması”, “şiddet öğeleri içermemesi”, “çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici olması” özelliklerini daha önemli bulduklarını belirtmişlerdir. Bu cevaplar, anket sorularında ailelerin kitabın içyapı özelliklerini, görüşme sorularında ise en çok kitapların biçimsel özelliklerini önemli bulunduğunu göstermektedir. Okumayı bilmeyen okul öncesi çocukları için, çocuk kitaplarındaki resimler, çocuğun o kitabı kendi başına okumasına, anlamlandırmasına aracılık eden, çocuk için resim sanatının ilk örnekleridir. Bu nedenle ailelerin de çocuk kitaplarında yer alan resmi önemsemeleri oldukça önemlidir. Ancak bu noktada “Hangi resim?” sorusu akla gelmektedir. Bu sorunun cevabı ise, günümüzde çocuk kitaplarında sıklıkla karşılaştığımız, bilgisayar ortamında hazır şablonlarla hazırlanmış basmakalıp görsellerde değil, çocukların her bakışta başka bir ayrıntıyı göreceği (Şirin, 1994), görsel algılarını geliştiren (Sever, 1995), sanat değeri taşıyan (Ciravoğlu, 1999) özgün görsellerde saklıdır. Bu nedenle bir çocuk kitabında, metni çocuğa yönelik ve çocuk gerçekliği ilkeleri doğrultusunda, resim aracılığı ile yorumlayabilen çizer mutlaka yer almalıdır.

Yine görüşme sorularında, ailelerin kitapların eğitcilik amacını ön plana çıkardığı görülmektedir. Kıldan ve Gümrükçü Bilgici (2011) tarafından yapılan araştırma sonuçları da, ebeveynlerin genel olarak, çocuk kitaplarının eğitici ve ders verici nitelikte olması gerektiğini savundukları görülmektedir. Ancak çocuk kitaplarından beklenen geleneksel eğitcilik, kitap okuma alışkanlığının önündeki engellerden biridir. Günümüzde, çocukların kolaylıkla ulaşabildiği televizyon, bilgisayar, tablet,

akıllı telefon, kitabın karşısındaki en güçlü rakiplerdir. Çocuklar bu ekranlar sayesinde çaba sarf etmeden eğlenceli zaman geçirebilirken, çocuk kitaplarının da çocuğun eğlenceli zaman geçirmesini sağlaması gerekmektedir. Bu nedenle özellikle çocukların ilk karşılaştıkları çocuk kitaplarının temel amacı çocuğu eğitmek değil eğlendirmek olmalıdır. Çocuk ancak kitap sayesinde iyi zaman geçirirse, kitap okumayı yaşamı boyunca alışkanlık haline getirebilir.

Çocukların iyi zaman geçirebilmelerinde ise seçilen kitaplar oldukça önemlidir. Ailelerin çoğunluğu, çocuk kitabı seçme konusunda kendilerini yetersiz ve biraz yeterli hissettiklerini ifade etmiştir. Ancak, kendini yeterli hisseden ailelerin diğer sorulara -Bildiğiniz çocuk kitabı var mı?, Çocuğunuza aldığınız en son kitabı hatırlıyor musunuz?, Nitelikli bir çocuk kitabında bulunması gereken özellikler nelerdir?- verdikleri cevaplara bakıldığında yeterli olmadıkları görülmektedir. Ailelerin bildiği ve en çok almayı tercih ettiği kitapların ise klasik çocuk masalları olduğu görülmektedir. Kıldan ve Gümrükçü Bilgici (2011) tarafından yapılan araştırmada ebeveynler çocuk kitabı alırken bilinen klasik kitaplar olmasına da dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir. Çocuk Vakfı tarafından yapılan araştırmada (2006) en çok basılan yerli çocuk kitabı listesinde Keloğlan Masalları, Nasrettin Hoca Fıkraları, Türk Masalları (Anonim,) Dede Korkut Hikâyeleri, Ömer Seyfettin'in Hikayeleri, yabancı çocuk kitabı listesinde ise La Fonten fablları, Ezop Masalları, Andersen Masalları, Grim Masalları ve Çocuk Kalbi kitaplarının yer aldığı görülmektedir. Bu araştırmadaki verilerle karşılaştırıldığında 2006 yılından bu yana ne yazık ki, kitap tercihlerinde çok büyük değişikliklerin olmadığı görülmektedir. Araştırma inceleme yoluna gidilmeden kolaycı bir yaklaşımla hâlâ bilinen kitapların tercih edildiği, okul öncesi çocukların gelişimsel özelliklerine uygun olmayan çocuk kitaplarının seçildiği söylenebilir. Ailelerin tercih ettiğini söylediği bu masallar, sözlü geleneğin ürünü olan, yetişkin kitleyi hedefleyen ancak sonradan çocuklar için otantik haliyle derlenen masallardır. Otantik ha-

liyle çocuğa verilen bu masallar ise kesinlikle çocuk için değil yetişkin içindir (Neydim, 2003). Özellikle, okul öncesi dönem çocuklarının gelişimsel özelliklerine uygun değildir.

Çocukları için kitap seçimi sürecinde ailelerin %41'inin kitap seçiminde çocuklarına seçim hakkı tanıdığı görülmektedir. Çocuk Vakfının 2006 yılında yaptığı araştırma sonuçlarında ise kitap seçiminin yüzde 50'sinde yetişkinin, yüzde 10'unda ise çocukların karar verdiği tespit edilmiştir (Çocuk Vakfı, 2006). 12 yıllık bir zaman sürecinde kitap seçiminde çocuklara daha çok söz hakkı tanınması oldukça olumlu bir gelişmedir. Tezel Şahin ve Tutkun (2016)'un kitapçıya gelen ailelerle yaptığı görüşmelerde ise ailelerin hemen hemen tamamı kitap alırken çocuğunun fikrini aldığını belirtmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerin kitapçı ortamına gelen anne babalarla yapıldığı düşünüldüğünde, bu anne babaların çocuklarının kararlarını daha çok dikkate alması beklenen bir sonuçtur.

Ailelerin çocuklarına aldıkları kitap sayısı sorusuna, çoğunlukla ayda 1-4, haftada 1-2, çok nadir şeklinde cevaplar verdiği görülmektedir. Ancak bu cevaplar çocukların sahip olduğu kitap sayısı ile uyuşmamaktadır. Ailelerin en son aldığı kitap isimleri incelendiğinde ise çok azının nitelikli bir çocuk kitabı tercih ettiği görülmektedir. Ailelerin çocuklarına nitelikli kitaplar alma ve okumaları konusunda, öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Birçok aile çeşitli nedenlerle (ucuz olması, kolay ulaşılır olması, bildiği kitap olması vb.) kitap tercihlerini uygun olmayan kitaplara yönlendirmektedirler. Birçoğu ulaşabildiği en yakın kitabı tercih etmekte, araştırıp karar verdikten sonra kitap almaya yönelmemektedir. Bu durum ise ancak öğretmenlerin nitelikli kitap önerileri, ailelerin de kitap seçimi sürecini önemseyerek, bu sorumluluğu üzerlerine alıp araştırmaya yönelmeleri ile gerçekleştirilebilir.

Ailelerin çocuk kitaplarını çoğunlukla kırtasiye, market ve kitapevinden temin ettikleri, kütüphane kullanımının ise oldukça az olduğu görülmektedir. Ülkemizde ne yazık ki kütüphane kültürü oldukça sınırlıdır. Nüfusun yüzde 40'ının hayatı

boyunca hiç kütüphaneye gitmediği, gidenlerin ise yalnızca yüzde 8'inin kitap okuma amacıyla kütüphaneye gittiği (Çocuk Vakfı, 2006) görülmektedir. Yılmaz (2004) tarafından yapılan araştırma da, okuma ve kütüphane kullanımı konusunda, ailelerin çocuklarına karşı duyarsız olduklarını, kendilerinin de kütüphaneyi kullanmadıklarını göstermektedir. Ülkemizde, köy ve kasabalarda kitap temin etmek için herhangi bir kuruluş bulunmazken, kırtasiyelerde en çok bulunan kitapların ise yardımcı kitaplar, marketlerde en çok bulunanların ise niteliği tartışılır ucuz sepet kitapları olduğu söylenebilir. Bu nedenlerle, daha denetlenebilir olan kütüphane sayısının artırılarak, çocuk ve ailelerin nitelikli kitaba ulaşımını kolaylaştırmakla kalmayıp, çocukların ve yetişkinlerin hoşça zaman geçirebilecekleri alanlar haline getirilmesi, kütüphanelerin kitap deposu olmaktan kurtularak, etkin olarak kullanılması sağlanmalıdır.

Çocukların çoğunluğunun sahip olduğu kitap sayısının 10-40 arasında değiştiği, bunun yanında ailelerin 14'ünün ise hiç kitaba sahip olmadığı görülmektedir. Çocuğun ailenin sahip olduğu kitaptan daha çok kitaba sahip olduğu, ancak neredeyse yarıya yakın çocuğun dünya ortalamasının altında kitaba sahip olduğu söylenebilir. 2006 verileri incelendiğinde uluslararası ortalama da, öğrencilerin çoğunun evlerinde 25'ten fazla kitabı varken ülkemizde, öğrencilerin yalnızca yüzde 19'unun, 25'ten fazla kitaba sahip olduğu tespit edilmiştir (Çocuk Vakfı, 2006). Yapılan araştırmalar evde bir kütüphane oluşturma konusunda ailelerin duyarsız olduğunu göstermektedir (Şahin, Çelik ve Çelik, 2012; Yılmaz, 2004). Oysa çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında en önemli model, anne baba, öğretmen ve çevresindeki diğer yetişkinlerdir. Dünya ortalamaları düşünüldüğünde, geçen süreç içinde bir ilerleme kaydedilse de bunun yeterli olmadığı ortadadır.

Kitap okumak, basit bir eylem olmayıp kişinin düşünce dünyasını geliştiren, değiştiren, yaşama farklı açılardan bakabilmesini, kendisi gibi olmayan insanların farklı özelliklerini kabullenebilmesini sağlayan önemli bir eylemdir. İnsan ve ki-

tap arasında sağlıklı bir ilişkinin kurulabilmesi için en kritik dönem erken çocukluk dönemi ve en önemli faktör ailedir.

Aile, duyarlı çabalarla, çocuğunun ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, sanatçılar tarafından yazılmış ve resimlendirilip hazırlanmış kitapları, çocuğun duygu ve düşünce evrenini besleyen birer araç olarak “çocuğun temel gereksinimleri” listesine almalı ve düzenli olarak çocuğun yaşam alanına katmalıdır (Sever, 2009). Ancak bu araştırmanın sonuçları nitelikli ve yeterli sayıda kitabın çocuğa ulaşmadığını ortaya koymaktadır. Bu durumu değiştirmek için bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır.

1. Aileler kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasında, nitelikli kitabın önemi ve nitelikli kitapların özellikleri konusunda örneklerle bilinçlendirilmeli, kendileri ve çocukları için, kitabı, ihtiyaç listesine alabilmesi, kendi evinde kütüphane oluşturabilmesi için ilgili tüm kurumlarca çalışmalar yürütülmelidir.

2. Nitelikli kitap seçimi konusunda aileye rehberlik etmesi amacıyla, öğretmenlerin kendilerini yetiştirmelerine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

3. Kütüphane sayıları artırılarak, çocuk gerçekliğine çocuğa görelige uygun kitaplarla zenginleştirilmeli, çocuk ve ailelerin aktif kullanıma yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

4. TV (çizgi film, çocuk programları vb.), sosyal medya ve diğer iletişim araçlarında kitap okumanın önemine, nitelikli kitaplara ilişkin ifadelere ve görsellere yer verilmelidir.

5. Okul içinde ailelerin de içinde yer aldığı ve kitap okuma odaklı etkinlikler çoğaltılmalıdır.

Kaynaklar

Adoni, H. (1995). Literacy and reading in a multimedia environment. *Journal of Communication*, 45, 152-174.

Adoni, H. (1995). Literacy and reading in a multimedia environment. *Journal of Communication*, 45, 152-174.

Bus, A. G., Van Ijzendoorn, M. H., & Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on

- intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65(1), 1-21.
- Brannon, D., & Dauksas, L. (2012). The academic and social benefits for preservice teachers working with children and families of promise. *PRISM: A Journal of Regional Engagement*, 1(2), 94-105.
- Ciravoğlu, Ö. (1999). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2015). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- Çocuk Vakfı Raporu (2006). Türkiye'nin okuma alışkanlığı kartesi. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- DeBaryshe, B. D. (1993). Joint picture-book reading correlates of early oral language skill. *Journal of child language*, 20(2), 455-461.
- Farrant, B. M., & Zubrick, S. R. (2012). Early vocabulary development: The importance of joint attention and parent-child book reading. *First Language*, 32, 343-364.
- Justice, L. M., & Pullen, P. C. (2003). Promising interventions for promoting emergent literacy skills: Three evidence-based approaches. *Topics in Early Childhood Special Education*, 23, 99-113.
- Harlaar, N., Hayiou-Thomas, M. E., Dale, P. S., & Plomin, R. (2008). Why do preschool language abilities correlate with later reading? A twin study. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 51(3), 688-705.
- Huebner, C. E. (2000). Promoting toddlers' language development through communitybased intervention. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21(5), 513-535.
- Karrass, J., & Braungart-Rieker, J. M. (2005). Effects of shared parent-infant book reading on early language acquisition. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26, 133-148.
- Kocabaş, İ. (1999). Çocuk kitabı seçim kriterleri ve 1997 yılını kapsayan bir değerlendirme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Ankara.
- Kıldan, A. O., & Gümrükçü Bilgici, B. (2011). Okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin çocuk kitabı seçme ölçütlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(192), 105-120.
- Lonigan, C. J. (1994). Reading to preschoolers exposed: Is the emperor

- really naked?. *Developmental Review*, 14, 303-323.
- Martinez, M., & Roser, N. (1985). Read it again: The value of repeated readings during storytime. *Reading Teacher*, 38(8), 782-786.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Özbek Ayaz, C., Güleç, H., & Şahin, Ç. (2017). Ailelerin, çocuklarıyla birlikte gerçekleştirdikleri okuma aktivitelerinin düzeyini belirleme. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 1-19.
- Payne, A. C., Whitehurst, G. J. & Angell, A. L. (1994). The role of home literacy environment in the development of language ability in preschool children from low-income families. *Early Childhood Research Quarterly*, 9, 427-440.
- Pellegrini A.D., & Galda L. (2003): Joint reading as a context: Explicating the ways context is created by participants. In: A. van Kleeck, S.A. Stahl, E.B. Bauer (Eds.), *On reading books to children*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum, pp. 321-335.
- Rideout, V. J., Vandewater, E. A., & Wartella, E. A. (2003). *Zero to six: Electronic media in the lives of infants, toddlers and preschoolers*. Menlo Park, CA: Henry J. Kaiser Family Foundation
- Saracho, O. N., & Spodek, B. (2010). Parents and children engaging in storybook reading. *Early child development and care*, 180(10), 1379-1389.
- Senechal, M., & LeFevre, J.-A. (2002). Parental involvement in the development of childrens reading skill: A five-year longitudinal study. *Child Development*, 73, 445-460.
- Senechal, M., Thomas, E., & Monker, J.-A. (1995). Individual differences in 4-year-old childrens acquisition of vocabulary during storybook reading. *Journal of Educational Psychology*, 87, 218-229.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece*, 107,14-15.
- Scarborough, H. S., Dobrich, W., & Hager, M. (1991). Preschool literacy experience and later reading achievement. *Journal of Learning Disabilities*, 24(8), 508-511.

- Sever, S. (2009). Okuma Kültürü Edindirme Sürecinde Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. 2-4 Temmuz 2009 II. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı Açılış Metni. 17.07. 2018 tarihinde <http://www.egitimsenistanbul7.org/media/1321394190.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Sim, S., & Berthelsen, D. (2014). Shared book reading by parents with young children: evidence-based practice. *Australasian Journal of Early Childhood*, 39, 50-55.
- Strommen, L. T., & Mates, B. F. (2004). Learning to love reading: interviews with older children and teens. *Journal of Adolescent ve Adult Literacy*, 48, 188-199.
- Sulzby, E., & Teale, W. H. (1987). Young childrens storybook reading: Longitudinal study of parent-child interaction and childrens independent functioning (Final report to the Spencer Foundation). Ann Arbor, Michigan (ERIC Document Reproduction Service No. ED 334541)
- Şahin, E.Y., Çelik, G. ve Çelik, B. (2012). Anne-babaların çocuk edebiyatı kavramına ilişkin görüşleri (Çanakkale örneği). *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ Dergisi*, 12, 109-125.
- Şirin, M. R. (1994). 99 Soruda çocuk edebiyatı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Teale, W. H., & Sulzby, E. (1986). *Emergent Literacy: Writing and Reading. Writing Research: Multidisciplinary Inquiries into the Nature of Writing Series*. Ablex Publishing Corporation, 355 Chestnut St., Norwood, NJ 07648.
- Tezel Şahin, F., & Tutkun, C. (2016). Okul Öncesi Dönemde Anne, Baba, Çocuk ve Kitap. *Kastamonu Education Journal*, 24(5), 2373-2390.
- van Kleeck, A., & Stahl, S.A. (2003). Preface. In: A. van Kleeck, S.A. Stahl, E.B. Bauer (Eds). *On reading books to children*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum, pp. vii-xii.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı, *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.